

idea

ROUSSEAU

İNSANLAR ARASINDA

EŞİTSİZLİĞİN KÖKENİ

ROUSSEAU

İNSANLAR ARASINDAKİ EŞİTSİZLİĞİN
KÖKEN VE TEMELLERİ ÜZERİNE

Söylem

Çeviren
Aziz Yardımlı

idea • istanbul

İDEA CEP KİTAPLARI — 010

İdea Yayınevi

Şarap İskelesi Sk. 2/106-107 34425 Karaköy — İstanbul
www.ideayayınevi.com / iletisim@ideayayınevi.com

Bu çeviri için © AZİZ YARDIMLI 2011

İDEA CEP KİTAPLARINDA İkinci baskı 2011

Tüm hakları saklıdır. Bu yayımın hiçbir bölümü

İdea Yayınevinin ön izni olmaksızın

yeniden üretilemez.

Jean-Jacques Rousseau

İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Köken ve Temelleri Üzerine Söylem
Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes

(1754)

İDEA CEP KİTAPLARI DİZİSİ 010 / FELSEFE 6

SÜRELİ YAYIN

YAYININ ADI: Rousseau, *Eşitsizliğin Kökeni*

YETKİ SAHİBİ / SORUMLU MÜDÜR: ALİYE ZEYNELOĞLU

YÖNETİM YERİ: İDEA YAYINEVİ

Şarap İskelesi Sk. 2/106-107 34425 Karaköy — İstanbul

YAYININ SÜRESİ: 30 GÜNDE BİR

BASKI: BAYRAK MATBAASI

Davutpaşa Cad. 14/2 34015 Topkapı — İstanbul

DAĞITIM: YAYSAT

Doğan Medya Tesisleri, Hoşdere Yolu 34517 Esenyurt — İstanbul

Printed in Türkiye

ISSN 2146-1228

İDEA E1 2011/03

İçindekiler

ADAMA — 9

ÖNSÖZ — 21

NOTLAR ÜZERİNE DUYURU — 27

SORU — 28

BİRİNCİ BÖLÜM — 31

İKİNCİ BÖLÜM — 63

ROUSSEAU'NUN NOTLARI — 96

SÖYLEM İÇİN AÇIKLAYICI NOTLAR — 123

ROUSSEAU'NUN NOTLARI İÇİN NOTLAR — 125

SÖZLÜK — 126

DİZİN — 127

İNSANLAR ARASINDAKİ EŞİTSİZLİĞİN KÖKEN VE
TEMELLERİ ÜZERİNE
SÖYLEM^A

*Doğal olanı yoksun varlıklarda değil ama doğaya uygun
davrananlarda irdelemeliyiz.*

[Aristoteles, *Politika*, Kitap I, Bölüm 2.]

ADAMA

CENEVRE CUMHURİYETİ'NE^{A*}

GÖRKEMLİ, ÇOK ONURLU VE EGEMEN EFENDİLER,
Ancak erdemli bir yurttaşın ülkesine onun kabul edebileceği türde onurlar sunabileceğine inanarak, geçen otuz yıl boyunca size kamu önünde saygımı sunmaya değer olabilmek için çalıştım; ve bu mutlu fırsat çabalarımın yetersizliğini bir ölçüde giderdiği için, burada onu kucaklamada bana bu yetkiyi veren haktan çok beni esinlendiren coşkunun buyruklarını izleyebileceğimi düşündüm. Aranızda doğmuş olma mutluluğunu yaşadığım için, nasıl olur da doğanın insanlar arasına getirdiği eşitlik üzerine ve onların yarattığı eşitsizlik üzerine düşünürken, bunu ikisini de bu Devlette birleştiren ve doğal yasa ile en uygun ve topluma, kamu düzeninin sürdürülmesine ve bireylerin mutluluğuna en elverişli yolda çakıştıran derin bilgelik üzerine düşünmeden yapabilirdim? Sağduyunun bir hükümetin anayasası için ortaya koyabileceği en iyi kurallar için araştırmalarımın tüm bu kuralların sizin hükümetinizde uygulandığını bulmaktan öylesine etkilendim ki, eğer kent duvarlarınızın içerisinde doğmamış olsaydım bile, insan toplumunun bu tablosunu bana tüm halklar arasında toplumun en büyük üstünlükleri taşıyor ve onun kötüye kullanılmasına karşı en iyi korunuyor görünen o halka sunmayı kendim için vazgeçilmez sayardım.

Eğer doğduğum yeri seçmem gerekmiş olsaydı, sınırları insan yetilerinin genişliği tarafından, başka bir deyişle iyi yönetilme olanağı tarafından çizilen bir toplumu seçerdim; orada

*[Açıklayıcı Notlar için bkz. s. 123.]

herkes mesleğinde yeterli olduğu için hiç kimse ona teslim edilen işlevleri başkasına teslim etmek zorunda kalmazdı; ve öyle bir Devleti seçerdim ki, orada tüm bireyler birbirleri ile tanışık oldukları için, ne erdemsizliğin *karanlık* manevraları ne de erdemlin alçakgönüllülüğü kamunun dikkat ve yargısından kaçabilirdi, ve orada bu birbirini görme ve tanıma biçimindeki o tatlı alışkanlık ülke sevgisini onun toprağı için olmaktan çok yurttaşları için duyulan bir sevgiye çevirirdi.

Öyle bir ülkede doğmuş olmayı isterdim ki, onda Egemen ve halk yalnızca bir ve aynı çıkarı paylaşabilir ve böylece maddenin tüm devimleri her zaman ortak mutluluk uğruna çabalardı. Ve Egemen ve halk aynı Kişi olmadıkça durum böyle olamayacağı için, bundan şu çıkar ki bilgece yumuşatılmış demokratik bir hükümet altında doğmuş olmayı isterdim.

Özgür yaşamayı ve özgür ölmeyi isterdim; başka bir deyişle, yasalara öyle bir yolda boyun eğmeyi isterdim ki, ne ben ne de bir başkası onların onurlu boyunduruğunu üzerinden atmaya düşünmeliydi; öyle ki, en kendini beğenmiş boyunlar bile başka birini taşımayacakları için büyük bir uysallık ile taşıyacakları bu sağlıklı ve yumuşak boyunduruğu üzerlerinden atamamalıydılar.

Öyleyse Devletin içerisinde hiç kimsenin yasanın üzerinde olduğunu söyleyememesini, ve dışarıdan hiç kimsenin Devletin tanımak zorunda kalacağı hiçbir dayatmada bulunamamasını isterdim. Çünkü, bir hükümet nasıl oluşmuş olursa olsun, eğer onun altında yasaya boyun eğmeyen tek bir insan bulunacak olursa, tüm başkaları zorunlu olarak onun buyruğu altına düşerler;^{1*} ve eğer içeride ulusal bir egemen ve dışarıda yabancı bir egemen varsa, yetkeyi nasıl paylaşırlarsa paylaşsınlar, ikisine de gerektiği gibi boyun eğilmesi ve Devletin iyi yönetilmesi olanaksızdır.

Yasaları ne denli iyi olursa olun, yeni kurulmuş bir Cumhuriyette yaşamayı istemezdim; çünkü hükümet belki de o anki durumun gerektirebileceğinden başka türlü oluşmuş olduğu için, o yeni yurttaşlar ile ya da bunlar onunla anlaşamayabilir ve Devlet neredeyse daha doğuşunda devrilme

*[Rousseau'nun Notları için bkz. s. 96.]

ve yok olma tehlikesi altında kalabilir. Çünkü özgürlük de tıpkı o sağlam ve dolgun besinler gibi ya da onlara alışmış gürbüz yapıları beslemeye ve güçlendirmeye uygun olup da yatkın olmayan zayıf ve narin yapıları sarhoş ederek deviren o sert şaraplar gibidir. Bir kez efendilere alışan halklar onlarsız yapamazlar. Eğer boyunduruğu üzerlerinden atmaya çalışırlarsa kendilerini özgürlükten daha da uzaklaştırırlar, çünkü onu tam karşıtı olduğu o dizginsiz serbestlik ile karıştırarak devrimleri yoluyla hemen hemen her zaman kendilerini yalnızca zincirlerini daha da ağırlaştırın ayartıcıların eline teslim ederler. Roma halkının kendisi, tüm özgür halkların o modeli, Tarquinlerin^A zulmünden kurtulduğunda kendini yönetecek durumda değildi. Kölelik tarafından ve ona dayatılmış aşağılayıcı emek tarafından alçaltılmış olarak, ilkin aptal bir kalabalıktan daha çoğu değildi ve çok büyük bir bilgelikle denetlenmesi ve yönetilmesi zorunluydu; ancak böylelikle, yavaş yavaş özgürlüğün sağlıklı havasını solumaya alışarak, tiranlık altında zayıflamış ya da daha doğrusu tükenmiş olan o ruhlar adım adım en sonunda onu tüm halkların en saygını yapan o ahlakın ağırbaşlılığını ve yürekliliğin gururunu kazanabildiler. O zaman ülkem olarak kendini bir bakıma zamanın gecesinde yitirmiş bir antik çağın mutlu ve dingin bir Cumhuriyetini aramalıydım — yalnızca uyruklarının yüreklilik ve yurtseverliklerini sergilemeye ve güçlendirmeye hizmet edecek türde sorunlar yaşamış olan, ve çoktandır bilgece bir bağımsızlığa alışmış yurttaşlarının yalnızca özgür değil ama özgür olmaya değer oldukları bir Cumhuriyeti.

Kendime öyle bir ülke seçmeyi istemeliydim ki, talihli bir güçsüzlük tarafından acımasız fetih tutkusundan uzaklaştırılmış, ve daha da talihli bir durum tarafından kendisi bir başka Devletin onu fethetmesi korkusuna karşı güvence altına alınmış olmalıydı; hiç biri onu istila etmede bir çıkar görmeyen, her biri onun başkalarının istilasına uğramasını önlemede bir çıkar bulan birçok halkın arasına yerleşmiş özgür bir kent, tek bir sözcükle, komşularının hırslarını kıskırtmayacak ve gerekli olduğunda haklı olarak onların yardımına güvenebilecek bir Cumhuriyet olmalıydı. Bundan şu çıkar ki,

böylesine talihli bir konumda olan bir Devletin kendisinden başka korkacak hiçbirşeyi olamaz; ve eğer yurttaşları kendilerini silah kullanmada eğitmişlerse, bu savunmalarını sağlama zorunluğuna ağırlık vermekten çok, içeride özgürlüğe uygun düşen ve onun hazzını besleyen o askeri coşkuyu ve o yürekli gururu sürdürmek için olacaktır.

Öyle bir ülke aramalıydım ki, onda yasama hakkı tüm yurttaşlara ortak olmalıydı; çünkü aynı toplumda bir arada yaşama koşullarını kim onlardan daha iyi bilebilir? Ama Romalılar arasında olduğu gibi plebisitleri onaylamazdım, çünkü onda Devletin başkanları ve onun sakınımindan en büyük çıkarları olanlar birçok durumda onun esenliğinin bağımlı olduğu görüşmelerden dışlanırdı, ve onda, çok saçma bir tutarsızlıkla, magisterler sıradan yurttaşın yararlandığı haklardan yoksun bırakılırdı.

Tersine, isterdim ki, çıkarıcı ve kötü temellendirilmiş tasarıları ve sonunda Atinalıları yıkıma uğratan türde tüm tehlikeli yenilikleri önleyebilmek için, herkes kendi keyfine göre yeni yasalar önerecek güçte olmasın, ama bu hak yalnızca magisterlere ait olsun; ve onlar bile onu öylesine dikkatle kullanmalı, ve kendi payına halk böyle yasalara onayını vermede öylesine temkinli olmalı ve onların duyurulması öylesine ciddi olmalıdır ki, anayasa onlar tarafından sarsılmadan önce, yasaları kutsal ve saygıya değer kılan şeyin herşeyden önce büyük antikalıkları olduğuna, insanların çok geçmeden her gün değiştirildiğini gördükleri yasaları küçümsemeye başladıklarına, ve Devletlerin gelişme gerekçesi altında kendilerini eski törelerini gözardı etmeye alıştıranak sık sık gidermeye çalıştıklarından daha büyük kötülükler getirdiklerine herkesin ikna olması için yeterli zaman olabilmelidir.

Magisterler olmaksızın ya da en azından onlara asılsız bir yetke bırakarak da yapabileceğine inanan halkın akılsızca yurttaşlık sorunlarının yönetilmesini ve yasalarının yürütülmesini kendi üstüne almasına izin veren bir cumhuriyetten, zorunlu olarak kötü yönetildiği için, özellikle kaçınırdım; dolaysızca bir doğa durumundan çıkan ilkel hükümetlerin kaba anayasaları böyle olmuş olmalıdır; ve bu Atina Cumhu-

riyetinin yıkılışına yol açan nedenlerden biriydi.

Ama öyle bir cumhuriyeti seçerdim ki, onda bireyler yasaları onaylamakla ve en önemli kamu sorunları için başkanların önermeleri üzerine ve toplu olarak karar vermekle yetinerek saygın tribünler atamalı, değişik devlet dairelerini dikkatle ayırdetmeli, ve her yıl kendi yurttaşları arasından en yetenekli ve en dürüst olanları türeyi işletmek ve Devleti yönetmek için seçmeliydiler; ve onda böylece magisterlerin erdemi halkın bilgeliğine tanıklık ederken, yanlardan her biri karşılıklı olarak ötekini onurlandırmalıydı. Eğer böyle bir durumda kamu uyumunu rahatsız edecek herhangi bir ölümcül yanlış anlama doğacak olursa, giderek bu körlük ve yanılığın zamanları bile ılımlılığın, karşılıklı hürmetin ve yasalar için ortak bir saygının göstergelerini taşıyacaklardır ki, içtenlikli ve sürekli bir uzlaşmanın belirtileri ve güvence-leri bunlardır.

GÖRKEMLİ, ÇOK ONURLU VE EGEMEN EFENDİLER, onda doğmuş olmayı seçecek olduğum ülkede arayacak olduğum üstünlükler böyle şeylerdir. Ve eğer Kayra tüm bu harika duruma ılıman bir iklimi, verimli bir toprağı ve gökyüzü altındaki en haz verici görünümü eklemişse, mutluluğumun tamamlanması için bir de bu talihli ülkenin bağrında tüm bu iyiliklerin barışçıl hazzını, dost yurttaşlarımla birlikte tatlı bir toplumda dinginlik içinde yaşamayı, onların örneğini izleyerek onlara karşı insanlık, arkadaşlık ve başka her erdemi göstermeyi, ve arkamda iyi bir insanın ve dürüst ve erdemli bir yurtseverin onurlu anısını bırakmayı isterdim.

Ama eğer, daha az talihli ya da çok geç bilgelik kazanmış olarak, başka iklimlerdeki zayıf ve gevşek bir yaşamı sonlandırmak zorunda kaldığımda gördüysem ve gençliğin sağgörü-süzlüğü içinde elimden kaçırdığım o barışçıl dinginlik için boşuna pişmanlık duyduysam, hiç olmazsa yüreğimde aynı duyguları taşımış olmalıydım, gerçi doğduğum ülkede onlardan yararlanma fırsatından yoksun kalmış olsam da. Ve uzak-taki yurttaşlarım için sıcak ve çıkarsız bir sevgiyle dopdolu, onlara yüreğimden içinden az çok şu sözlerle seslenmeliydim.

‘Sevgili yurttaşlarım, ya da daha doğrusu kardeşlerim, ya-

salar gibi kan bağı da hemen hemen hepimizi bağladığı için, aynı zamanda yararlandığınız tüm iyilikleri ve belki de hiç birinizin değerlerini onları yitiren benden daha derinden duyumsamadığı şeyleri düşünmeden sizleri düşünemiyor olmam bana haz veriyor. Sizin politik ve yurttaşlık durumunuz üzerinde ne denli düşünürsem, insan sorunlarının doğasının daha iyi bir duruma izin verebileceğini o denli az imgeleyebiliyorum. Tüm başka hükümetlerde, Devletin en büyük iyiliğini sağlama bağlama sorusu doğduğunda, hiçbirşey tasarlardan ve düşüncelerden, ya da en iyisinden yalın olanaklardan daha öteye gitmez. Ama size gelince, mutluluğunuz tamdır ve yapacağınız tek şey ondan yararlanmaktır; eksiksiz olarak mutlu olmak için öyle olmaktan nasıl hoşnut olacağınızı bilmekten daha öte hiçbirşeye gereksinimiz yoktur. Kılıç yoluyla kazanılmış ya da kurtarılmış ve geçen iki yüzyıl boyunca yiğitlik ve bilgeliğiniz yoluyla sürdürülmüş olan Egemenliğiniz sonunda tam olarak ve evrensel olarak tanınmıştır. Onurlu antlaşmalar yoluyla sınırlarınız saptanmış, haklarınız güvence altına alınmış ve barışınız güçlendirilmiştir. Anayasanız en iyisidir, çünkü yalnızca yüce us tarafından bildirilmekle kalmamış, ama dost ve saygın güçlerin güvencesi altına alınmıştır; Devletiniz dingindir, korkacak ne savaşınız ne de ülkenizi ele geçirecek düşmanlarınız vardır; kendi yaptığınız bilge yasalardan başka hiçbir efendiniz yoktur; ve bunlar kendi seçtiğiniz dürüst magisterler tarafından yönetilmektedir; ne yumuşaklık tarafından zayıflatılacak ve bu yüzden boş hazlar peşinde gerçek mutluluğun ve sağlam erdemlerin tadını yitirecek kadar varsılınsınız, ne de yabancıardan kendi çalışmanızın sizin için sağlamaya yeterli olduğundan daha fazla yardım gerektirecek denli yoksulsunuz; ve bu arada büyük uluslarda en aşırı vergilere katlanma yoluyla sürdürülebilen o paha biçilmez özgürlüğün sakınımının sizin için hemen hemen hiçbir bedeli yoktur.

Böylesine bilgece ve böylesine talihle kurulmuş bir Cumhuriyet kendi yurttaşlarının mutluluğu için ve başka halkların örnek alması için dilerim her zaman sürsün! Etmeniz için geriye kalan biricik dua, almanız için geriye kalan biri-

cik önlem işte budur. Gelecekte o mutluluğu ondan yararlanmadaki bilgeliğiniz yoluyla sürekli kılmak — mutluluğunuzu yaratmak değil, çünkü atalarınız sizi bu sıkıntıdan kurtarmıştır — yalnızca size bağlıdır. Sakınımınız sürekli birliğinize, yasalara boyun eğmenize, onları yürütenler için saygınıza bağlıdır. Eğer aranızda en küçük bir kırgınlık ya da güvensizlik izi kalırsa, hiç beklemeden onu kaçınılmaz olarak er geç sizlere talihsizlik ve Devlete yıkım getirecek ilençli bir maya gibi yokedin. Hepinizi yüreklerinizin en derinlerine bakmaya ve duyuncun gizli sesine kulak vermeye çağırıyorum. Aranızda bütün evrende sizin devlet yönetiminizden daha dürüst, daha aydınlanmış ve daha saygın olanı bulabilecek biri var mıdır? Tüm üyeleri size ılımlılığın, tavırlarda yalınlığın, yasalar için saygının ve en içten uzlaşmanın bir örneği sunmuyorlar mı? Öyleyse hiçbir sınır getirmeden usun erdeme borçlu olduğu o sağlıklı güveni böyle bilge yöneticilere yöneltin. Düşünün ki onlar sizin kendi seçiminizdir, o seçimi aklarlar, ve saygın kıldığınız insanlara borçlu olduğunuz onurlar zorunlu olarak size geri döner. Hiç biriniz yasalar güçlerini ve onları savunanlar yetkelerini yitirdikleri zaman kişi güvenliğinin ve özgürlüğünün kalmayacağını anlamayacak denli bilgisiz değilsiniz. Öyleyse her zaman gerçek çıkarınız, ödeviniz ve usunuz yoluyla yerine getirme yükümlülüğü altında bırakıldığınız şeyi niçin iyi bir yürekle ve haklı bir güvenle yapmak için duraksayasınız? Anayasanın sürdürülmesine karşı kınanabilir ve zararlı bir ilgisizliğin sizi gerektiğinde yurttaşlarınızın en aydın ve en coşkulu olanından gelen sağgörülü öğüdü gözardı etmeye götürmesine hiçbir zaman izin vermeyin. Ama haktanırlığın, ılımlılığın ve kararlılığın tüm adımlarınızı düzenlemesine ve sizi tüm evrene onuru ve özgürlüğü için eşit ölçüde kısınca olan yiğit ve ılımlı bir halkın örneği olarak tanıtlamasına izin verin. Size vereceğim son öğüt olarak, gizli güdülerini sık sık hedef aldıkları eylemlerden daha tehlikeli olan o uğursuz yorumlardan ve zehirli söylentilerden sakının. Yalnızca hırsızların yaklaşmaları üzerine havlayan iyi ve güvenilir bir bekçi köpeği tarafından verilen ilk uyarı üzerine bütün bir ev

halkı uyanacak ve tehlikeye karşı hazır olacaktır; ama sürekli olarak kamu dinginliğini bozan ve kesintisiz ve yersiz uyarıları belki de zorunlu olabilecekleri bir anda onlara dikkat etmemizin önüne geçen o gürültücü hayvanların diretmelelerinden nefret ederiz.'

VE SİZ, GÖRKEMLİ, ÇOK ONURLU EFENDİLER, özgür bir halkın değerli ve saygın magisterleri, size özel olarak saygılarımı ve ödevlerimi sunmama izin verin. Eğer dünyada onu dolduranları onurlandırabilecek olan bir konum varsa, bu hiç kuşkusuz erdemin ve yeteneğin verdiği, kendinizi ona değer kıldığınız ve ona yurttaşlarınız tarafından yükseltildiğiniz konumdur. Onların değeri sizinkine yeni bir parıltı daha ekler, ve başkalarını yönetmeye yetenekli insanlar tarafından onların kendilerini yönetmek üzere seçildiğiniz için, sizi tüm başka magisterlerin üzerinde sayabilirim, tıpkı özgür bir halkı, ve özellikle onları yönetme onurunu taşıdığınız halkı aydınlığı ve usu ile başka Devletlerin nüfuslarının üzerinde saymam gibi.

Daha iyi kayıtlarının kalmış olması gereken ve her zaman yüreğimde bulunacak bir örneği alıntılama izin verin. Kendisine varlığını borçlu olduğum ve çocukluğumda beni sık sık size duyulması gereken saygı hakkında bilgilendiren o erdemli yurttaşı en tatlı duygular olmaksızın anımsayamıyorum. Onu bugün de ellerinin emeği ile yaşar ve ruhunu en yüce gerçekliklerle besler görüyorum. Tacitus, Plutark ve Grotius'un^A yapıtlarını işinin aletleri ortasında önünde durur görüyorum. Yanında babaların en iyisinin yumuşak eğitimini ne yazık ki çok az yararlı alan sevgili oğlu durur. Ama gençliğin hafiflikleri bana bir süre için onun bilgece derslerini unutturmuş olsa da, sonunda kişi erdemsizliğe ne denli yatkın olursa olsun, sevgi ile karışmış bir eğitimin kolay kolay boşa gitmeyeceğini görmenin mutluluğunu duyuyorum.

Böyledir, GÖRKEMLİ, ÇOK ONURLU EFENDİLER, sizlerin yönettiği Devlette doğan yurttaşlar ve giderek en yalın insanlar; ve böyledir o işçiler ve halk adı altında başka uluslarda haklarında yanlış ve düşük düşünceler taşımanın olağan olduğu

bilgili ve duyarlı insanlar. Babam, sevinçle kabul ediyorum, yurttaşları arasında hiçbir yolda seçkin değildi; tümü neyse o da öyle biriydi; ve ama öyle olmasına karşın, hiçbir ülke yoktur ki orada onun çevresi en dürüst insanlar tarafından ve üstelik kendi yararlarına aranmayacak ve geliştirilmeyecek olsun. Böyle insanların yetkililerden beklemeye hakları olduğu saygıyı sizlere anımsatmak ne bana yakışır, ne de, Tanrıya şükürler olsun, böyle birşey zorunludur; onlar eğitim yoluyla olduğu gibi doğa ve doğum hakları yoluyla da sizlerle eşitler, ve ancak kendi istençleri ile, ancak sizin değerinizden ötürü yaptıkları o yeğleme ile sizin astınızdırlar, ve bunun için sizin de kendi payınıza onlara bir tür minnet borcunuz vardır. Sevinçli bir doyumla anlıyorum ki, onlara karşı davranışlarınızda yasanın hizmetçilerine uygun düşen ağırbaşlılığın yanısıra en büyük içtenlik ve alçakgönüllülük de eksik değildir, ve size borçlu oldukları saygıyı ve boyuneğmeyi incelik ve dikkatiniz ile yeterince geri ödüyorsunuz. Bu davranış yalnızca türeli değil, ama o denli de sağgörülüdür, çünkü bir kez daha görülmemeleri için sonsuza dek unutulmaları zorunlu olan birçok talihsiz olayın^A anısını silmeye de yöneliktir; ayrıca bu haktanır ve eliaçık insanların ödevlerinde bir haz bulmalarını, sizi onurlandırmayı doğallıkla sevmelerini sağladığı için, ve kendi haklarını ileri sürmede en coşkulu olanların aynı zamanda sizin haklarınıza saygı duymaya da en eğilimli olmalarını sağladığı için daha da türelidir.

Bir yurttaş toplumunun yöneticilerinin onun şan ve mutluluğunu yüreklerinde duymaları şaşkıncı görülmemelidir; ama kendilerini daha kutsal ve daha yüce bir ülkenin magisterleri olarak ya da daha doğrusu efendileri olarak gören kimseler dünyanın onları besleyen ülkesi için bir sevgi gösterdikleri zaman, bu durum insanların barışı için çok seyrek görülen birşeydir. Böyle seyrek bir kuraldışını kendimizden yana getirebilmeyi ve yasalar tarafından aklanan kutsal inakların o coşkulu emanetçilerini, ruhların bu saygıdeğer çobanlarını, diri ve yumuşak konuşma ustalıkları ile İncil'in düzgülerini yüreklere taşıdıkları gibi onları uygulamaya da her zaman ilkin kendileri başlayan o insanları onun en iyi yurttaşları

arasında sayabilmekten mutluluk duyuyorum. O büyük kürsü sanatının Cenevre'de nasıl başarı ile geliştirildiği tüm dünyanın bildiği bir şeydir; ama insanlar bir şeyin övüldüğünü ve bir başka şeyin yapıldığını işitmeye öylesine alışmışlardır ki, Hıristiyanlığın tininin, törelerin kutsallığının, kendilerine karşı sertlik ve başkalarına karşı yumuşaklığın bizim rahiplerimizin bütünü arasında nasıl yaygın olduğunu çok az insan bilir. Belki de bir tanrıbilimciler toplumu ile yazın insanları arasında böylesine eksiksiz bir birliğin yükseltici örneğini göstermek yalnızca Cenevre kentine verilmiştir. Onun sona ermez dinginliği için umutlarımızı büyük ölçüde onların bilgelikleri, tanınmış ılımlılıkları ve Devletin gönenci için tutkuları üzerine dayandırıyorum; ve aynı zamanda Tarihin birden çok örneğini verdiği o ilençli ve barbar insanların korkutucu düzgülerinden nasıl dehşete düştüklerini hayret ve saygı ile karışmış bir haz ile görüyorum; o insanlar ki, Tanrının sözde haklarını, başka bir deyişle kendi çıkarlarını koruyabilmek için, insan kanı akıtma konusunda özel olarak kendi kanlarının her zaman saygı göreceğini umdukları ölçüde daha az hırslı olmuşlardır.

Cumhuriyetin ondaki ikinci yarının mutluluğunu sağlayan ve tatlılık ve bilgeliği ile onun barış ve iyi ahlakını sürdüren o değerli yarısını nasıl unutabilirim? Sevgili ve erdemli kadın yurttaşlar, eşeyinizin yazgısı her zaman bizimkini yönetmek olacaktır. Ne mutlu! Yalnızca evlilik birliği içerisinde uygulanan iffetli gücünüz yalnızca Devletin şanı ve kamunun mutluluğu için duyumsandığı sürece. Kadınlar Sparta'da böyle komuta ettiler; ve sizler Cenevre'de böyle komuta etmeye yaraşsınız. Hangi erkek onurun ve usun sevecen bir eşin dudaklarından gelen sesine direnecek denli barbar olabilir? Ve sizden aldıkları pırıltıyla güzelliğe en yaraşır görünen yalın ve alçakgönüllü giysileri gördüğünde, kim boş lüksü küçümsemeyecektir? Her zaman sevimli ve suçsuz egemenliğiniz ve inandırıcı tininiz ile Devletin yasaları için sevgiyi ve yurttaşlar arasında uyumu sürdürmek görevinizdir. Bölünmüş aileleri mutlu evlilikler yoluyla yeniden birleştirmek ve herşeyden önce derslerinizin inandırıcı tatlılığı ve söyleşilerinizin

alçakgönüllü çekiciliği ile gençlerimizin başka ülkelerden kaptıkları eğrilikleri düzeltmek sizlere düşer — ülkeler ki, oralardan geriye kendileri için kazançlı olabilecek yararlı şeylerle dönmek yerine, yanlarında yalnızca yitik kadınlar arasında edindikleri çocuksu ton ve saçma havalarla hiç bilmediğim o sözde görkem için bir hayranlıktan başka birşey getirmezlere, ve kölelikleri için hiçbir zaman soylu özgürlüğün değerinin yakınına gelemeyecek boş ödencelerden başka birşey kazanamazlar. Bu yüzden her zaman ne iseniz o olmayı, ahlakımızın iffetli bekçileri ve barışımızın yumuşak bağları olarak kalmayı sürdürün, ve her fırsatta ödevin ve erdemini çıkarları uğruna yüreğin ve doğanın haklarını uygulayın.

Yurttaşların ortak mutluluğu ve Cumhuriyetin şanı için umutlarımı böyle güvenceler üzerine dayandırmada olaylar tarafından çürütülmeyeceğimi düşünebilirim. Ama kabul etmek gerek ki, tüm bu üstünlüklerine karşın, o Cumhuriyet gözlerin çoğunu kamaştıran ve çocuksu ve yıkıcı çekiciliği mutluluğun ve özgürlüğün en öldürücü düşmanı olan o parıltı ile parlamayacaktır. Hovarda gençliğimiz kolay hazları ve uzun pişmanlıkları bırakın başka yerde arasın. Sözde ince beğenili olanlar sarayların görkemine, arabaların güzelliğine, gösterişli mobilyalara, gösterilerin şamatasına, ve yumuşaklığın ve lüksün tüm inceliklerine bırakın başka yerlerde hayran olsunlar. Cenevre’de insanlardan başka birşey bulunmaz; ama böyle bir görünümün kendi değeri vardır ve onu arayanlar pekala geri kalanlara hayran olanlar için de değerlidirler.

Lütfediniz, GÖRKEMLİ, ÇOK ONURLU ve EGEMEN EFENDİLER, ve ortak gönencinize duyduğum ilgiye tüm bu saygılı tanıklıkları eşit iyilik ile kabul ediniz. Ve eğer içimin bu diri dökülüşünde sağgörülü olmayan herhangi bir taşkınlığın suçlusu olacak denli talihsiz olmuşsam, onu gerçek bir yurtseverin yumuşak heyecanına vermenizi ve kendi için sizleri mutlu görmekten daha büyük bir mutluluk tasarlayamayan bir insanın ateşli ve meşru coşkusuna yüklemenizi içtenlikle diliyorum.

En derin saygılarımla,

GÖRKEMLİ, ÇOK ONURLU VE EGEMEN EFENDİLER,

Çok alçak gönüllü ve çok yumuşak başlı hizmetçiniz ve yurttaşınız.

Chambéry, 12 Haziran 1754

JEAN-JACQUES ROUSSEAU